

Věc C-337/23

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

29. května 2023

Předkládající soud:

Sofijski rajonen sad (Bulharsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

29. května 2023

Navrhovatelky v řízení o platebním rozkazu

„APS beta Bulgaria“ EOOD

„Agentsia za kontrol na prosrocheni zadalzhenia“ AD

Předmět původního řízení

Jedná se o několik řízení, v nichž se ručitelé, kteří byli vybráni osobami poskytujícími úvěry spotřebitelům – přičemž pro případ odmítnutí uzavření smlouvy o ručení je ve smlouvě o úvěru stanovena vyšší úroková sazba – domáhají vydání exekučního titulu vůči příslušnému spotřebiteli na všechny částky úvěru spolu s jejich odměnou, přestože vnitrostátní právo stanoví, že příslušné ručení zaniká uplynutím lhůty, během níž hlavní věřitel zůstal vůči spotřebiteli jako dlužníku (příjemci úvěru) nečinným.

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Výklad unijního práva, článek 267 SFEU

Předběžné otázky

- 1) Musí být čl. 4 odst. 2 a čl. 6 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (směrnice 93/13/EHS) vykládány v tom smyslu, že:

pokud úvěrová smlouva stanoví povinnost spotřebitele uzavřít smlouvu o ručení s ručitelem určeným věřitelem, obsah smlouvy o ručení nepředstavuje „hlavní předmět“ smlouvy s tímto třetím subjektem, ale část obsahu úvěrové smlouvy? Je v tomto ohledu relevantní, zda jsou věřitel a ručitel propojené osoby?

- 2) Musí být bod 1 písm. i) přílohy směrnice 93/13/EHS vykládán v tom smyslu, že:

v případě, kdy je spotřebitel povinen v rámci již uzavřené smlouvy o úvěru poskytnout ručitele – přičemž jednou z možností je, že ručitelem určí osobu, kterou navrhne věřitel -, je třeba obsah závazku spotřebitele vyplývajícího ze smlouvy o ručení uzavřené později v den uzavření smlouvy o úvěru považovat za nejasný, neboť spotřebitel neměl možnost sám vybrat nebo navrhnout osobu, kterou věřitel určí za budoucího ručitele?

- 3) Je-li odpověď na předchozí otázku taková, že předmět smlouvy o ručení je jasný: Musí být bod 1 písm. i), j) a m) přílohy směrnice 93/13/EHS vykládán v tom smyslu, že:

pokud se spotřebitel v rámci již uzavřené smlouvy o úvěru zavázal poskytnout ručitele – přičemž jednou z možností je, že pověří osobu určenou věřitelem -, je třeba obsah závazku spotřebitele ze smlouvy o úvěru považovat za nejasný a může to vést k neplatnosti smlouvy o úvěru nebo jejích jednotlivých ustanovení?

- 4) Musí být čl. 4 odst. 1 směrnice 93/13/EHS ve spojení s článkem 8 směrnice 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách vykládán v tom smyslu, že:

pokud osoba poskytující úvěr požaduje, aby spotřebitel uzavřel smlouvu s osobou určenou věřitelem, která zaručí jeho pohledávku vůči spotřebiteli, jedná se vždy o zneužití nevýhodného postavení spotřebitele, a tedy o agresivní obchodní praktiku?

- 5) V případě záporné odpovědi na čtvrtou otázku: Musí být čl. 4 odst. 1 a článek 7 směrnice 93/13/EHS ve spojení s článkem 8 směrnice 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách vykládány v tom smyslu, že:

soud může v rámci jednostranného soudního řízení, jako je řízení o vydání platebního rozkazu, jehož účastníkem není spotřebitel, odůvodnit pochybnost o zneužívající povaze určitého ujednání pouze tím, že má podezření, že spotřebitel tuto klauzuli přijal z důvodu nekalé obchodní praktiky, nebo musí být tato praktika s jistotou prokázána?

- 6) Musí být čl. 15 odst. 2 směrnice 2008/48/ES o smlouvách o spotřebitelském úvěru (směrnice 2008/48/ES) vykládán v tom smyslu, že:

se toto ustanovení použije v případech, kdy je úvěrová smlouva spojena s vedlejším plněním, a sice s poskytnutím ručení třetí osobou za úplatu, a že umožňuje spotřebiteli uplatnit své nároky nejen z důvodu porušení povinnosti ručitele, jako je zaplacení po uplynutí zákonné lhůty, ale i uplatnění procesních námitek, které závazky vůči ručiteli vylučují?

- 7) Umožňuje čl. 15 odst. 2 směrnice 2008/48/ES ve spojení se zásadou efektivity – za předpokladu, že smlouva o úvěru a smlouva o ručení představují vázané transakce – resp. článek 5 a článek 7 směrnice 93/13/EHS ve spojení s bodem 1 písm. b) a c) přílohy této směrnice

vnitrostátní judikaturu, podle níž ručitel ze smlouvy vázané na smlouvu o spotřebitelském úvěru, který obdržel od spotřebitele odměnu za zajištění úvěrové smlouvy a který zaplatil hlavnímu věřiteli na základě smluvního ujednání navzdory uplynutí lhůty stanovené v článku 147 zákona o závazkových a smluvních vztazích (zakon za zadalzheniata i dogovorite) – což podle judikatury vede k zániku ručení v plném rozsahu – se přesto může dovolávat toho, že na něj přešla práva původního věřitele, a s odkazem na rozporuplnou judikaturu týkající se uplatňování tohoto zákona požadovat po hlavním dlužníkovi zaplacení?

- 8) Musí být čl. 3 písm. g) směrnice 2008/48/ES ve spojení s článkem 5 směrnice 93/13/EHS vykládán v tom smyslu, že:

v případě závazku uzavřít smlouvu o vázaném ručení, který je stanoven ve smlouvě o úvěru, v důsledku čehož se celková výše úvěrového závazku zvýší, musí být roční procentní sazba nákladů na úvěr vypočtena rovněž s ohledem k navýšení splátek o odměnu ručitele? Je v tomto ohledu relevantní, kdo vybral ručitele a zda je tento ručitel osobou spojenou s hlavním věřitelem?

- 9) Musí být čl. 10 odst. 2 písm. g) směrnice 2008/48/ES vykládán v tom smyslu, že:

nesprávné uvedení roční procentní sazby nákladů v úvěrové smlouvě uzavřené mezi podnikatelem a spotřebitelem jako dlužníkem musí být považováno za neuvedení roční procentní sazby nákladů v úvěrové smlouvě a vnitrostátní soud musí uplatnit právní důsledky, které vnitrostátní právo stanoví pro případ, že ve smlouvě o spotřebitelském úvěru není uvedena roční procentní sazba nákladů? Je třeba vycházet z toho, že tyto důsledky jsou nutně závazné ve vztahu ke spotřebiteli i pro ručitele, který zaplatil?

- 10) Musí být čl. 23 druhá věta směrnice 2008/48/ES vykládán v tom smyslu, že:

sankce stanovená vnitrostátním zákonodárcem ve formě neplatnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru, na jejímž základě musí být splacena pouze poskytnutá výše kapitálu, musí být považována za přiměřenou v případech, kdy smlouva o spotřebitelském úvěru neobsahuje přesný údaj o roční

procentní sazbě nákladů úvěru s tím, že v ní nejsou uvedeny náklady na věřitelem vybraného komerčního ručitele (přestože je roční procentní sazba nákladů uvedena v textu smlouvy o úvěru v číselné podobě)?

- 11) Musí být čl. 2 odst. 2 směrnice 2009/138/ES o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu (Solventnost II) (směrnice 2009/138/ES) ve spojení s bodem 14 části A přílohy 1 uvedené směrnice vykládán v tom smyslu, že:

profesionální výkon činnosti ručitele za úplatu, při níž ručitelská společnost hradí ve všech případech nesplacení celkovou výši úvěru čerpaného spotřebitelem jako hlavním dlužníkem a odměnu platí spotřebitel společně s každou splátkou úvěru a to nezávisle na nesplacení úvěru, představuje „pojišťovací činnost“ ve smyslu této směrnice?

- 12) V případě kladné odpovědi na jedenáctou otázku: Musí být čl. 14 odst. 1 směrnice 2009/138/ES vykládán v tom smyslu, že:

osoba vykonávající činnost uvedenou v jedenácté otázce podléhá povinnosti získat povolení u vnitrostátních regulačních orgánů, které jsou příslušné k udělení povolení pojistitelům?

Unijní právní předpisy a judikatura

Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/138/ES ze dne 25. listopadu 2009 o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu (Solventnost II)

Vnitrostátní právní úprava

Grazhdanski protsesualen kodeks (občanský soudní řád) – články 5, 6, 7, 410, 411, 413, 414, 414a, 415 a 416

Zakon za potrebitelskia kredit (zákon o spotřebitelském úvěru) články 2, 9, 10, 10a, 11, 14, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 28 a 33 a § 2 Dopolnitelni razporedbi (dodatečná ustanovení)

Zakon za zashtita na potrebitelite (zákon o ochraně spotřebitele) články 143, 144, 145, 146 a 147, jakož i § 13a Doplnitelní rozporidbi (dodatečná ustanovení)

Zakon za zadalzheniata i dogovorite (zákon o závazkových a smluvních vztazích, dále jen „ZZD“) – články 22, 86, 138, 141, 142, 143, 146 a 147

Postanovlenie No 426 ot 18 dekemvri 2014 g. za opredelyane razmera na zakonnata lihva po prosrocheni parichni zadalzhenia (vyhláška č. 426 ze dne 18. prosince 2014, kterou se stanoví výše zákonné úrokové sazby pro včas nezaplacené peněžité dluhy) – jediný článek a § 1 Doplnitelní rozporidbi (dodatečná ustanovení)

Zakon za sadebnata vlast (zákon o organizaci soudů) – článek 130

Kodeks za zastrahovaneto (zákoník pojištění) články 3, 28 a 29 a příloha 1

Výkladové rozhodnutí č. 4/2013 Obshto sabranie na grazhdanskata i targovskata kolegii (Valné shromáždění občanských a obchodních senátů, dále jen: („OSGTK“) Varhoven kasatsionen sad (Nejvyšší kasační soud, Bulharsko, dále jen „VKS“) ze dne 18. června 2014

Výkladové rozhodnutí č. 5/2019 OSGTK VKS ze dne 21. ledna 2022

Usnesení Sofijski gradski sad (městský soud v Sofii) č. 5389 ze dne 1. března 2019 v odvolací občanskoprávní věci č. 2165/2019

Stručné shrnutí skutkového stavu a řízení

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je podána v rámci vnitrostátního řízení o platebním rozkazu, které je formálním (písemným) řízením a je vedeno převážně na základě návrhu jedné strany. Z tohoto důvodu spočívají uvedené „skutečnosti“, není-li výslovně stanoveno jinak, na tvrzeních navrhovatelek, která mohou být zpochybněna.

K řízení č. 11879/2023

- 2 Navrhovatelka, „APS beta Bulgaria“ EOOD, podala návrh na vydání platebního rozkazu, což je rozhodnutí, kterým soud vyzve dlužníka, aby buď uznal a zaplatil pohledávku věřitele nebo tuto pohledávku popřel ve stanovené lhůtě; pokud není pohledávka popřena, provede se výkon rozhodnutí.
- 3 Podle výpovědi navrhovatelky uzavřel dlužník dne 15. dubna 2021 smlouvu o spotřebitelském úvěru ve výši 300 BGN s úrokovou sazbou 40 % ročně a roční procentní sazbou nákladů 48,35 % s další právnickou osobou „Easy asset management“ AD. Tento závazek měl být splacen do 7. července 2021 ve 12 stejných splátkách po 34 BGN, což činilo celkovou výši úvěru 315,24 BGN. Smlouva stanoví, že se dlužník zavazuje poskytnout věřiteli do tří dnů od

uzavření smlouvy jednu z následujících záruk: dvě fyzické osoby s určitým příjmem a dobrou bonitou, které poskytnou bankovní záruku ve prospěch věřitele na částku 315,24 BGN platnou ještě 30 dní po uplynutí lhůty pro splnění smluvních závazků, nebo společnost poskytující záruční služby uznávanou věřitelem jako ručitel.

- 4 V den poskytnutí úvěru, to znamená dne 15. dubna 2021, uzavřel dlužník v této věci také smlouvu o zajištění ručení s osobou, která není účastníkem řízení, „Financial Bulgaria“ EOOD (dceřiná společnost „Easy asset management“ AD), ve které se tato společnost zavázala splnit závazek dlužníka vůči původnímu věřiteli, pokud to tato společnost bude vyžadovat (tj. uzavřít smlouvu o ručení ve prospěch věřitele). Za převzetí tohoto závazku obdržela „Financial Bulgaria“ EOOD odměnu ve výši 92,76 BGN, která byla prostřednictvím navýšení měsíčních splátek úvěru o 7,73 BGN vyplacena přímo původnímu věřiteli „Easy asset management“ AD. To znamená, že výše celkové měsíční splátky činí 34 BGN a celková splatná částka činí 403 BGN. Skutečná zátěž pro spotřebitele činí 30 % dluhu za tři měsíce, což představuje roční procentní sazbu nákladů vyšší než 120 %.
- 5 Navrhovatelka tvrdí, že v návaznosti na platbu provedenou dne 5. dubna 2022 společností „Financial Bulgaria“ EOOD ve prospěch původního věřitele „Easy asset management“ AD, více než šest měsíců po datu splatnosti poslední splátky na základě smlouvy o úvěru (lhůta je relevantní vzhledem k ustanovení článku 147 ZZD), na první společnost jako plnicí ručitelku přešly nároky původního věřitele vůči dlužníkovi, pokud jde o všechny jí splacené splátky v celkové výši 342,20 BGN, a že vedle toho má ručitelka rovněž nárok na odměnu ve výši 77,30 BGN.
- 6 Ručitelka postoupila svou pohledávku navrhovatelce „APS beta Bulgaria“ EOOD smlouvou ze dne 31. března 2022, přičemž tvrdí, že dlužník byl informován dne 2. května 2022. Z tohoto důvodu posledně uvedená společnost požaduje od dlužníka částky v celkové výši 442,76 BGN (bez soudních nákladů).

K řízení č. 11882/2023

- 7 V rámci tohoto řízení opět společnost „APS beta Bulgaria“ EOOD podala návrh na vydání platebního rozkazu vůči spotřebiteli, který nezaplatil ručiteli na základě smlouvy o spotřebitelském úvěru, přestože ručitel splnil povinnost vůči původnímu věřiteli.
- 8 Věřitelem v tomto řízení je jiná finanční společnost, společnost „Kredisimo“ AD, která dne 5. září 2016 poskytla spotřebiteli jakožto dlužníkovi úvěr ve výši 1 700,00 BGN s roční procentní sazbou nákladů ve výši 50 %, splatnou ve 118 stejných měsíčních splátkách ve výši 115,26 BGN, což představuje celkovou částku ke splacení 2 074,68 BGN. Podle smlouvy může spotřebitel poskytnout věřitelce jistotu ve formě bezpodmínečné bankovní záruky nebo uzavřít smlouvu o ručení s osobou vybranou věřitelkou do 48 hodin od uzavření smlouvy. V tom

případě by získal povolení k čerpání úvěru během 24 hodin. Není-li záruka poskytnuta, činí lhůta pro čerpání úvěru 14 dní. Kromě toho podle smlouvy platí, že neposkytne-li dlužník zajištění ručením, může věřitel přistoupit k zesplatnění úvěru.

- 9 Dne 5. září 2016 uzavřel dlužník smlouvu s další ručitelkou, společností „I Trust“ EOOD, o převzetí ručení vůči věřitelce za odměnu ve výši 124,39 BGN měsíčně po dobu 18 měsíců, tedy celkem 2 239,02 BGN (vyšší než výše úvěrového závazku).
- 10 Navrhovatelka v řízení, „APS beta Bulgaria“, tvrdí, že dne 23. února 2021 (po uplynutí šestiměsíční lhůty stanovené v článku 147 ZZD od splatnosti poslední splátky úvěru) zaplatila ručitelka původnímu věřiteli celkem 2 498,01 BGN. Kromě toho dluží dlužník ručitelce také nárok na odměnu včetně úroků z prodlení v celkové výši 2 595,72 BGN.
- 11 Dále je tvrzeno, že ručitelka „I Trust“ EOOD, postoupila své pohledávky, které nabyly jako regresní nárok platbou provedenou dne 23. února 2021, navrhovatelce v řízení, „APS beta Bulgaria“ EOOD, dne 2. března 2021, o čemž byl dlužník informován dne 31. března 2021. Z tohoto důvodu se požaduje, aby byla dlužníkovi uložena povinnost zaplatit částku 5 093,73 BGN bez nákladů řízení.

K řízení č. 17309/2023

- 12 Tvrzení v tomto řízení se velmi podobají situaci ve výše uvedeném řízení, v němž jsou účastníky stejná věřitelka, ručitelka i postupnice.
- 13 V rámci tohoto řízení ručí ručitelka rovněž na základě smlouvy o ručení po splatnosti závazku spotřebitele vyplývajícího ze smlouvy o spotřebitelském úvěru bez ohledu na to, zda věřitelka podala proti spotřebiteli nebo ručiteli návrh ve lhůtě šesti měsíců ode dne splatnosti závazku vyplývajícího ze smlouvy o spotřebitelském úvěru.

K řízení č. 17635/2023

- 14 Stejně jako v prvním řízení č. 11879/2023 se i zde jedná o spotřebitelský úvěr poskytnutý dlužníkovi společností „Easy asset management“ AD, přičemž dceřiná společnost věřitelky, „Financial Bulgaria“ EOOD, na žádost spotřebitele převzala ručení úvěru. Navrhovatelkou a postupnicí je však společnost „Agentsia za kontrol na prosrocheni zadalzhenia“ AD.
- 15 Tvrzeno je, že ručitelka po uplynutí šestiměsíční lhůty stanovené v článku 147 ZZD od splatnosti poslední splátky úvěru původní věřitelce zaplatila, a tímto způsobem na ni tak přešla práva věřitelky; pohledávka ručitelky byla převedena na navrhovatelku „Agentsia za kontrol na prosrocheni zadalzhenia“ AD na základě smlouvy o postoupení pohledávky.

K řízení č. 24555/2023

- 16 Podobně jak bylo uvedeno v prvním výše popsaném řízení, opírá se nárok o úvěrovou smlouvu s „Easy asset management“ AD, jejíž dceřiná společnost „Financial Bulgaria“ EOOD na žádost spotřebitele převzala ručení za úvěr.
- 17 Tvrzeno je, že ručitelka zaplatila původní věřitelce (v šestiměsíční lhůtě podle článku 147 ZZD od data splatnosti poslední splátky) a téhož dne postoupila svůj regresní nárok za splacenou pohledávku a svůj nárok na odměnu navrhovatelce „Agentsia za kontrol na prosrocheni zadalzhenia“ AD, a také o tom vyrozuměla dlužníka.

K řízení č. 24706/2023

- 18 Podobně jak bylo uvedeno v prvním výše popsaném řízení, opírá se nárok o úvěrovou smlouvu s „Easy asset management“ AD, jejíž dceřiná společnost „Financial Bulgaria“ EOOD na žádost spotřebitele převzala ručení za úvěr.
- 19 Tvrzeno je, že ručitelka zaplatila původní věřitelce (v šestiměsíční lhůtě podle článku 147 ZZD od data splatnosti poslední splátky) a téhož dne postoupila svůj regresní nárok za splacenou pohledávku a svůj nárok na odměnu navrhovatelce „Agentsia za kontrol na prosrocheni zadalzhenia“ AD, a také o tom vyrozuměla dlužníka.

K řízení č. 25027/2023

- 20 Skutkový stav popsaný v tomto řízení je podobný skutkovému stavu v řízení č. 24706/2023.

K řízení č. 25108/2023

- 21 Skutkový stav popsaný v tomto řízení je rovněž podobný skutkovému stavu v řízení č. 24706/2023.

Stručné vylíčení odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžných otázkách***Souvislost s unijním právem a nezbytnost výkladu: ke vztahu mezi smlouvou o úvěru a smlouvou o ručení – první tři předběžné otázky***

- 22 Nejprve si předkládající senát přeje upřesnit, do jaké míry jsou úvěrové smlouvy uzavřené dlužníky v rámci řízení spojeny se smlouvami o ručení, aby bylo možné posoudit zneužívající povahu ujednání, která obsahují. V projednávaném případě existuje podezření, že smlouvy o ručení jsou uzavírány především za účelem obejít omezení obsažené v zákoně o spotřebitelském úvěru, který stanoví maximální roční procentní sazbu nákladů pro smlouvy o spotřebitelském úvěru.

- 23 Předkládající senát musí z úřední povinnosti přezkoumat, zda mají ustanovení, jak původní smlouvy o úvěru, tak i smlouvy o ručení, zneužívající povahu. Posledně uvedená smlouva je v bulharském právu kvalifikována jako příkazní smlouva ve smyslu článku 280 ZZD: Budoucí ručitel se zavazuje vůči původnímu věřiteli ke splnění povinnosti dlužníka. To vyplývá ze skutečnosti, že podle bulharského práva je smlouva o ručení nezávislá na smlouvě o hlavním úvěru a že smluvními stranami smlouvy o ručení jsou věřitel a ručitel (čl. 138 odst. 1 ZZD). Povinnost zajistit dotčenou smlouvu o úvěru ručením a cena za poskytnutí této finanční služby tak představují hlavní předmět této smlouvy o ručení, u něhož není možné posoudit zneužívající povahu ve smyslu čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13/EHS. Tento výklad je v souladu s požadavky Soudního dvora například v bodě 62 rozsudku ze dne 16. července 2020 ve spojených věcech C-224/19 a C-259/19, CaixaBank, a zde uvedené judikatury: Vzhledem k tomu, že se jedná o smlouvu mezi spotřebitelem jako dlužníkem a komerčním ručitelem, nejsou strany stejné jako ve smlouvě o úvěru a jejich povinnosti jsou odlišné. Pokud se převzetí ručení a cena nedohodnou, smlouva nemůže existovat.
- 24 Vystává však otázka, zda v takovém případě, jako je projednávaný případ, je kvalifikace smlouvy o ručení jako samostatné obchodní transakce s jiným hlavním předmětem, než je předmět smlouvy o úvěru, způsobilá zaručit účinnou ochranu spotřebitelů ve smyslu povinnosti uložené členským státům podle čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13/EHS. V tomto ohledu není pochyb o tom, že smlouva o ručení byla uzavřena mezi jinými stranami, než smlouva původní, a že obsahuje odlišná práva a povinnosti.
- 25 Existuje však mnoho důvodů pro domněnku, že obě smlouvy ve skutečnosti upravují jediný právní vztah, jehož cílem je zajistit zvýšení dluhu spotřebitele jakožto dlužníka: Podle podmínek hlavní smlouvy o úvěru si spotřebitel nemůže sám vybrat ručitele – je povinen přijmout ručitele, kterého určí věřitel, pokud sám nenalezl ručitele. Zaprvé je ručitelka v případě prvního řízení, jakož i řízení 3 až 8, přímo propojena s věřitelkou, konkrétně je její dceřinou společností. Zadruhé, všechny smlouvy o ručení byly uzavřeny s odměnou přesahující 75 % celkové částky úvěru, který měl být splacen. Zatřetí odměna za poskytnutí záruky se platí ve stejný den, kdy se splátky úvěru stávají splatnými, a z hlediska spotřebitele je součástí závazku vyplývajícího ze smlouvy o úvěru. Konečně cena za poskytnutí záruky není zahrnuta do roční procentní sazby nákladů u hlavní úvěrové smlouvy a výrazně zvyšuje její náklady v rozporu s vnitrostátními pravidly.
- 26 Dále vystává rovněž otázka povahy smlouvy o ručení, která je sice uzavřena na žádost spotřebitele, ale s osobou jednostranně zvolenou původním věřitelem. Omezená volba spotřebitele ho ve skutečnosti ponechává v okamžiku uzavření úvěrové smlouvy v nejistotě ohledně toho, kdo bude ručitelem, s nímž bude spojen, a za jakých podmínek se tak stane.
- 27 Vystává tedy otázka, zda v případě existence takového dvojího smluvního vztahu (smlouva o úvěru a smlouva o ručení) lze mít za to, že obsah smlouvy o ručení jako celek je v rozporu s bodem 1 písm. i) přílohy směrnice 93/13/EHS. Za těchto

podmínek – ale pouze pokud jsou obě smlouvy vykládány jako jediný smluvní vztah – by předkládající senát mohl mít za to, že smlouva o ručení je neplatná v plném rozsahu, jelikož hlavní předmět smlouvy o poskytnutí ručení není určen spotřebitelem, ale spotřebitel je nucen přijmout osobu zvolenou původním věřitelem.

- 28 Nejistota ohledně osoby ručitele by však mohla být rovněž považována za nejasnost v úvěrové smlouvě uzavřené na prvním místě, neboť chybějící zajištění této smlouvy ručením by mohlo vést k nesplnění smlouvy, pokud by byla doložka platná, což by podle všeobecných podmínek úvěrové smlouvy v rámci druhého a třetího řízení vedlo k předčasné splatnosti a v ostatních řízeních k prodlužení s poskytnutím úvěru. Proto je nezbytné odpovědět na otázku, zda zahrnutí povinnosti uzavřít smlouvu o ručení s osobou určenou věřitelem do úvěrové smlouvy může být považováno za zneužívající klauzuli obsaženou v takové smlouvě ve smyslu bodu 1 písm. i), j) a m) přílohy směrnice 93/13/EHS.

Ke vztahu mezi praxí určení ručitele původním věřitelem a zneužívajícím charakterem smluvních ujednání – čtvrtá a pátá předběžná otázka

- 29 Podle judikatury Soudního dvora (body 43 až 44 rozsudku ze dne 15. března 2012, Perenicová a Perenic, C-453/10, a body 48 až 50 rozsudku ze dne 19. září 2018, Bankia, C-109/17) představuje vložení ujednání do smlouvy z důvodu použití nekalé obchodní praxe ve smyslu směrnice 2005/29/ES vodítko při posuzování nepřiměřené povahy smluvních podmínek ve smyslu článku 4 směrnice 93/13/EHS.
- 30 Podle předkládajícího senátu závisí výše závazků dlužníků v osmi probíhajících řízeních na tom, zda věřitelce poskytnou ručení. V tomto ohledu je třeba posoudit, zda lze volbu ručitele věřitelem, jehož osoba se pro spotřebitele stává závaznou, vykládat jako nekalou obchodní praxi ve smyslu směrnice 2005/29/ES. V této souvislosti předkládající senát potřebuje odpovědět na otázku, zda lze nekalou povahu obchodní praxe ve smyslu agresivity podle článku 8 směrnice 2005/29/ES v projednávaném případě určit pouze na základě povahy právního úkonu mezi stranami v podobě smlouvy o úvěru a důsledků předpokládaných v případě chybějícího ručení, nebo zda je třeba toto posouzení provést i na základě jiných faktorů.
- 31 Na druhou stranu má předkládající senát za to, že s ohledem na jednostrannou povahu řízení o platebním rozkazu nemůže použít pravidla týkající se komplexního posouzení existence nekalé obchodní praxe, neboť se spotřebitelé dosud řízení o platebním rozkazu neúčastní. Podle názoru Soudního dvora uvedeného v bodě 38 rozsudku ze dne 11. května 2020, Lintner, C-511/17, v takových jednostranných řízeních, jako je řízení o platebním rozkazu, může soud rovněž odmítnout ochranu smluvní strany, i když s jistotou neprokázal, že určité ujednání musí být kvalifikováno jako nepřiměřené ve smyslu směrnice 93/13/EHS, ale má v tomto ohledu důvodné pochybnosti. Tato povinnost vyplývá z požadavku uvedeného v článku 7 směrnice 93/13/EHS poskytnout účinné

prostředky na ochranu spotřebitelů před tím, aby byli vázáni nepřiměřenými podmínkami. V projednávaném případě však důvodné pochybnosti soudu o nepřiměřenosti smluvní podmínky vyvolávají další důvodné pochybnosti, a sice že se tato podmínka stala součástí smlouvy v důsledku uplatnění agresivní obchodní praxe podle článku 8 směrnice 2005/29/ES. V důsledku toho je třeba objasnit, zda v tomto případě může případná pochybnost o nekalé povaze obchodní praxe vést k závěru, že existují i důvodné pochybnosti o nepřiměřenosti podmínky smlouvy podle čl. 4 odst. 1 směrnice 93/13/EHS.

Účinné uplatnění lhůty pro zproštění ručitele jeho závazků vůči věřiteli a spotřebiteli – šestá předběžná otázka

- 32 Otázka vyvstává rovněž s ohledem na ustálenou vnitrostátní judikaturu týkající se použití lhůty pro zproštění ručitele jeho závazků podle článku 147 ZZD. Tato judikatura ponechává spotřebitele jako dlužníka v nejistotě, pokud jde o účinky smlouvy o spotřebitelském úvěru v okamžiku jejího uzavření, pokud tato smlouva nutně vyžaduje zajištění ručením za úplatu.
- 33 Podle článku 147 CCD povinnost ručitele zaplatit hlavnímu věřiteli zaniká, pokud tento neuplatní svůj nárok vůči hlavnímu dlužníkovi do šesti měsíců od splatnosti pohledávky. Toto ustanovení je kogentní. Podle závazného vnitrostátního výkladového rozhodnutí se jedná o prekluzivní lhůtu: Neuplatnil-li věřitel vůči hlavnímu dlužníkovi své nároky, právní vztah mezi ním a ručitelem zaniká v plném rozsahu. Platby provedené ručitelem nebo potvrzení jeho závazků vůči hlavnímu dlužníkovi nemají vliv na účinky této lhůty, jelikož podléhají přezkumu soudem i bez návrhu. Nejedná se o promlčecí lhůtu.
- 34 Některé soudní senáty mají zároveň za to, že závěry týkající se úplného zániku ručení mohou být použity na nároky věřitele vůči ručiteli, ale nikoli na nároky ručitele vůči spotřebiteli jakožto dlužníkovi. Na rozdíl od výkladového rozhodnutí se domnívají, že ukončení ručení nemá absolutní účinek, ale že se jej může dovolávat pouze ručitel. Tento postoj, který se týká lhůty, která se podle vnitrostátního práva použije pro ukončení (a nikoli zánik) odpovědnosti ručitele, a v důsledku toho veškerých regresních nároků vůči dlužníkovi, vyvolává problémy při použití směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru, zejména jejího čl. 15 odst. 2 směrnice 2008/48/ES. Předkládající senát pochybuje o tom, že by toto ustanovení mohlo být v projednávané věci použito vzhledem k tomu, že ve všech řízeních uzavřeli dlužníci kromě dotčené smlouvy o spotřebitelském úvěru také smlouvy o převzetí ručení za úplatu, což podle předkládajícího senátu představuje finanční službu pro spotřebitele.
- 35 Z těchto důvodů vyvstává otázka, zda lze čl. 15 odst. 2 směrnice 2008/48/ES použít v případech, kdy ručitel nesplnil svou povinnost odmítnout zaplacení z důvodu uplynutí lhůty pro jeho ručení podle vnitrostátního práva s poukazem na zánik ručení podle článku 147 ZZD. Podle definice uvedené v článku 3 písm. n) směrnice 2008/48/ES je takové použití možné, pokud se připustí, že obě smlouvy tvoří jeden celek a vzájemně se financují, neboť spotřebitel platí za poskytnuté

ručení současně se splátkami podle smlouvy o úvěru. Je-li ustanovení rovněž použitelné i ve vztahu k ručiteli, je třeba rovněž odpovědět na otázku, zda se použije nejen na vzájemná práva, která by spotřebitel mohl uplatnit v rámci smlouvy o poskytování služeb vůči poskytovateli služeb, ale rovněž ohledně jeho procesních námitek, například ohledně odmítnutí zaplacení regresní pohledávky vůči osobě, jejíž závazek již zanikl.

- 36 Je třeba rovněž posoudit slučitelnost vnitrostátní judikatury s unijním právem, podle níž se ručitel může dovolávat uplynutí lhůty pro uplatnění své odpovědnosti podle článku 147 ZZD z důvodu, že původní věřitel neuplatnil svou pohledávku z úvěrové smlouvy vůči dlužníkovi ve lhůtě šesti měsíců od splatnosti poslední splátky, ale tento spotřebitel se nemůže dovolávat uplynutí této lhůty vůči ručiteli, který zaplatil.
- 37 I v případě, že by čl. 15 odst. 2 směrnice 2008/48/ES neměl být v projednávaném případě použitelný, je třeba odpovědět na otázku, zda taková vnitrostátní judikatura, na kterou se výslovně odvolává ručitel ve třetím řízení, v němž byly položeny předběžné otázky, v ujednání založeném na rozporuplné vnitrostátní judikatuře týkající se této otázky, není v rozporu s článkem 7 směrnice 93/13/EHS, jelikož tato judikatura umožňuje obchodnímu ručiteli, aby sám určil rozsah své povinnosti v rozporu s bodem 1 písm. b) a c) přílohy posledně uvedené směrnice. Pokud by se ručitel rozhodl namítat u původního věřitele, že zaplacení je požadováno od ručitele po uplynutí lhůty stanovené v článku 147 ZZD, příjemce úvěru by jako dlužník nebyl ručiteli dlužen splátky úvěru. Pokud by však ručitel nic nenamítal a zaplatil, ačkoli by podle závazného výkladového rozhodnutí týkajícího se řízení o platebním rozkazu takovou povinnost neměl, byl by spotřebitel jakožto hlavní dlužník nadále vázán vůči ručiteli, neboť v souladu s výše uvedenou judikaturou by se nemohl dovolávat uplynutí lhůty pro ručení ručitele. Přinejmenším v jednom z uvedených řízení tento účinek vyplývá z výslovného smluvního ujednání, které vychází z rozporného výkladu pravidel o vymahatelnosti této lhůty vnitrostátními soudy, který by měl vycházet z kogentních zákonných pravidel (podle čl. 147 ZZD) o obsahu smlouvy o ručení, jejíž ochrana je spotřebiteli upírána. Rozporuplná vnitrostátní judikatura tedy umožňuje ručiteli formulovat podmínky smlouvy o ručení, čímž je ochrana spotřebitele podle vnitrostátního práva zbavena její praktické účinnosti.
- 38 Proto je třeba odpovědět na otázku, zda zásada účinné ochrany spotřebitelů proti nepřiměřeným podmínkám v ručitelské smlouvě, které upravují, jak má podnikatel, který převzal ručitelský závazek, naložit s požadavkem na zaplacení, který mu adresoval původní věřitel po uplynutí lhůty pro ručitelský závazek, brání použití vnitrostátní judikatury, podle níž může pouze sám ručitel namítat, že lhůta pro jeho ručení uplynula.
- 39 Na tuto otázku je třeba odpovědět rovněž s ohledem na článek 5 směrnice 93/13/EHS, konkrétně na to, zda konkrétně toto ustanovení umožňuje, aby rozporuplná vnitrostátní judikatura týkající se určité otázky vnitrostátního práva

byla použita k nejasnému výkladu smluvních podmínek v neprospěch spotřebitele, jak je tomu v projednávané věci.

Dopad platby za převzetí ručení na stanovení roční procentní sazby nákladů v úvěrové smlouvě

- 40 Následující tři otázky jsou totožné s otázkami, které byly Soudnímu dvoru předloženy v projednávané věci Profi Credit Bulgaria, C-714/22. Týkají se povinnosti věřitele v rámci smlouvy o spotřebitelském úvěru jasně uvést v textu úvěrové smlouvy roční procentní sazbu nákladů, aby spotřebitel nebyl uveden v omyl. S plným odkazem na odůvodnění této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyjadřuje předkládající senát pochybnosti o tom, zda směrnice 2008/48/ES nevyžaduje, kromě uvedení roční procentní sazby nákladů v textu úvěrové smlouvy, také uvedení roční procentní sazby nákladů správně vypočtené v souladu s metodou stanovenou v této směrnici. V projednávané věci nejsou náklady na smlouvy o ručení zohledněny při určení roční procentní sazby nákladů u úvěrových smluv, protože nejsou součástí úvěrových smluv. Předkládající senát si není jistý, zda by náklady na poskytnutí záruky neměly být součástí roční procentní sazby nákladů, zejména v případech, kdy ručitele, který se zavázal zajistit závazky spotřebitele, vybral původní věřitel, ale je placen spotřebitelem. Definice uvedená v článku 3 písm. g) směrnice 2008/48/ES stanoví, že do roční procentní sazby nákladů musí být zahrnuty i náklady na vedlejší plnění, pokud je využití těchto služeb předpokladem pro to, aby byl úvěr vůbec nebo za stanovených smluvních podmínek poskytnut. Právě tak je tomu v projednávané věci.
- 41 Při posuzování, zda má být poplatek za ručitele podle vázané smlouvy s dlužníkem zahrnut do roční procentní sazby nákladů úvěrové smlouvy, je třeba rovněž zodpovědět otázku, zda a za jakých podmínek lze tyto náklady považovat za součást roční procentní sazby nákladů, pokud měl dlužník možnost sám v krátké době navrhnout ručitele. V důsledku toho je třeba rovněž zohlednit dobrovolnou povahu volby, zejména pokud jde o výběr ručitele, který v konečném důsledku závisí na vůli původního věřitele, podmínky přijetí jiné osoby ručitele věřitelem, pokud tyto podmínky existují, jakož i lhůtu, během níž může dlužník takového ručitele najít.
- 42 Kromě toho je třeba si znovu položit otázku, zda nesprávné uvedení roční procentní sazby nákladů ve smlouvě o úvěru musí být považováno za neuvedení roční procentní sazby nákladů, jelikož účel informační povinnosti – aby si spotřebitel mohl skutečně porovnat nabídky na úvěrovém trhu – není splněn. V návaznosti na tuto otázku vyvstává rovněž otázka, zda by postavení uvedení nesprávné roční procentní sazby nákladů na roveň neuvedení takové sazby nevedlo jako celek k nepřiměřenosti sankce stanovené vnitrostátním právem za nesprávný výpočet.

K právní povaze smlouvy o poskytnutí ručení a její kvalifikaci jako pojišťovací činnosti

- 43 Předkládající senát má rovněž pochybnosti o tom, jak mají být z hlediska unijního práva správně právně kvalifikovány transakce, v nichž se spotřebitelé dohodnou, že za jejich dluhy vůči jinému věřiteli bude za úplatu ručit určitá osoba, pokud jsou uzavírány trvale na profesionální bázi. Senáty Sofijski gradski sad (městský soud v Sofii) a Varchoven kasacionen sad (Nejvyšší kasační soud) mají implicitně za to, že v takových případech se jedná o běžné zajišťovací operace, které nepodléhají schvalovacímu režimu a mohou být uzavřeny každou osobou.
- 44 V těchto transakcích se však určitá osoba zavazuje, že v případě nesplnění závazku převezme odpovědnost spotřebitele jako dlužníka za nesplnění jeho konkrétního závazku vůči věřiteli, přičemž dlužník za tuto službu zaplatí odměnu. Hlavní znaky této povinnosti se podobají vlastnostem smlouvy o pojištění úvěru: Odpovědnost v případě, že nastane budoucí a nejistá událost negativní povahy (neplnění smlouvy) za úplatu. Z tohoto důvodu předkládající senát potřebuje výklad, zda lze takové smlouvy, jako jsou smlouvy uzavřené s dlužníky v řízení o platebním rozkazu (o převzetí ručení za úplatu vůči jejich věřitelům), kvalifikovat jako pojistné smlouvy. Příslušná směrnice 2009/138/ES nedefinuje obsah pojistných smluv, ale takovou definici lze nalézt v judikatuře Soudního dvora, konkrétně v rozsudku ze dne 23. dubna 2015, Van Hove, C-96/14, v bodě 34: Pojistná smlouva zavazuje pojistitele, aby za předchozí úhradu pojistného odškodnil pojištěného za ztrátu, která vznikla naplněním možného pojistného rizika uvedeného ve smlouvě.
- 45 Ve věcech projednávaných v řízeních před předkládajícím senátem jsou taková odměna, jakož i škodná událost pro spotřebitele jakožto dlužníka spočívající v prodlení s platbou stanoveny, ale zdá se, že není uvedeno žádné riziko, které se obvykle označuje jako pojistné riziko. Ručitel totiž zaručuje každé nezaplacení ze strany spotřebitele bez ohledu na jeho důvody, včetně úmyslného odmítnutí splatit úvěr. Uvedená smlouva se tak svým způsobem liší od pojistné smlouvy.
- 46 Na druhou stranu smlouva o ručení s profesionálním ručitelem minimalizuje rizika pro původního dlužníka v případě škodné události v podobě nesplacení úvěru a smlouva má úplatný charakter, čímž se podobá pojištění. V projednávaném případě je možné zvážit, zda v takovém případě spotřebitel, který je hlavním dlužníkem, nejedná jako pojistitel vůči původnímu věřiteli, pro kterého zajistí záruku proti škodám prostřednictvím zaplacení ručitele. Z tohoto důvodu je třeba určit, zda taková smlouva může spadat do oblasti působnosti pojmu „pojistná smlouva“ ve smyslu směrnice 2009/138/ES, a zda tedy v souladu s tím osoba, která přijímá pojistné podle takové smlouvy, nepodléhá požadavku získat povolení podle článku 14 uvedené směrnice.